„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте ситних слова; за знак се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 29. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 20. ФЕБРУАРА 1894. ГОДИНА XXIX.

ЦРНА ГОРА.

ГЛАС ЦРНОГОРСКЕ ОМЛАДИНЕ.

Испод Ловћена.

Летимичан поглед на економско, финансијско, просвјетно и уопште културно стање с кратким прегледом политичког и чинилаца, који су непосредни узрок овоме стању.

„Sine ira et studio“.

II. Финансијско стање.

У пређашњем чланку изнијели смо, истина блиједу, али жалосну слику економског стања у Црној Гори, а у овом покушаћемо, да читаоцу што вјерније преставимо финансијско стање Црне Горе. Материја ова сама по себи сухопарна је, нарочито за лајика, али је ова област наших разлагања тако важна, да ћемо се морати на њој мало дуже задржати, молећи драге читаоце, да ради саме ствари и њене важности, не пожале стрпљења.

Кад је ријеч о финансијама, знамо лијепо, да читаоци мисле, е смо ми отворили „буџет Црне Горе“, па исписујемо на основу њега и статистичких података, који су битна чињеница при расправи питања ове врсте, али захваљујући организацији наше државне управе у опште, а финансијске посебно; захваљујући дакле, овакој уређености, или боље рећи, савршеној неуређености управе код нас — ми од свега тога немамо ничега. У свима сувременим државама, без обзира на облик владавине, почињући од Сјеверо-Америчке, Француске и Швајцарске републике, па до апсолутистичке Русије, све те државе имају буџете својих прихода и расхода и то тачно израђених на основу знања, које финансијерима пружа наука финансијска и економска, и на основу богатог искуства, стеченог дугогодишњим управљањем државном и народном имаовином.

А да се запитамо, како је у том погледу у нас? На кратко: мјесто да се мудро проучи сваки економски и финансијски извор и свака врста данка (пореза), који држава прима од држављана; мјесто да се испитају утицаји тих данака на економски и у опште културни развитак народа и државе; мјесто да се предвиде и прорачуне битне потребе земље и народа, па да се доцније траже средства за подмирење тих потреба, мјесто свега тога и многог другог, што се тражи за разумно управљање народном тековином, ми, на вељу жалост, видимо једну збрку — хаос — јединствен и до сад не виђен у свијету!

Или збиља, зар може бити говора о каквом racionalном уређењу финансија у Црној Гори, и ако, поред осталих чуда, на Цетињу фигурише и неки вајни „министар финансија“, а постоји и општа „државна благајна“ (!) али на жалост, с двије касе, од којих је једна у министарству финансија, а друга у чувеној „оџаклији“. Па шта је то чудновато, када је и код старих Римљана било тако нешто — двије касе: aerarium или ти народна fiscus или ти императорска благајна? Јест, драги читаоче, бјеше тако код Римљана, али код њих бејаше кључ од прве у рукама народним, односно у његових преставника, а од друге у рукама императора, а у нас су и од једне и од друге у „оџаклији“. А биће још мало разлике између нас и Римљана, што се код њих не пресипаше новци из једне у другу, док се код нас то ради, кад год се хоће!...

Ама може нам необавештен читалац рећи: „Црна је Гора неуставна, па на што јој буџет, државна благајница са уређеним рачуноводством и осталим финансијским институцијама, које постоје у уставнијем земљама?“ На такво питање, довољно је упутити читаоца на апсолутистичну Русију. Погледајте финансијско уређење те апсолутне државе, па нам покажите други сличан примјер у каквој уставној земљи! И збиља, који ли је то финансијер-министар и у којој уставној држави, пред којим би се поклонио Вишњеградски?! Ну, ми би отишли далеко, упоређујући Црну Гору са ма којом модерном државом. Тога, као што се види, није било ни у старом вијеку. Црна је Гора, на велику нашу жалост, а на још већу срамоту њених управљача, у сваком погледу, па и у овом држава sui generis — уникум.

Простор листа, гдје пишемо и вријеме, у ком пишемо не допуштају нам да се упуштамо у детаљно излагање материје финансијке природе, ма да је по нас осо бито важна. Ово не можемо чинити у толико прије, што нам, као што рекосмо, недостају дата. Али, да нам се не би замјерило, да смо горња тврђења поставили насумце, без икаквих доказа, а може бити и из каквих задњих смјерова — да нам се, велимо, не би пребацило то, ми ћемо се потрудити, да на основу оног, што знамо, насликамо бар приближну слику државних прихода и расхода, те да би на основу њих могао читалац судити о онима, што ведре и облаче код нас и који се увијек труде свијем силама, да одрже у сваком, па тако и у овом погледу „status quo“. Оцјена омладине, и ако преко њене воље, биће сувише блага, јер је то потребно ради што јаче непристрасности и објективности.

Ну, прије но што пријеђемо на главну ствар, потријебно је напомијенути бар ово: у Црној Гори нема се ни појма о каквом савршеном начину порезивања, као што ће се читалац увјерити доцније, кад будемо излагали финансијске изворе, никакве racionalне деобе непосредне порезе од посредне, а већ није потребно ни помињати, да се овде и не сања о уважању тако званог „прогресивног пореског система“. Само ово неколико примјера показаће, да је овде све јединствено, чега нема у осталом свијету. Гдје се још осим Црне Горе плаћа данак и на сиров материјал и на оно, што се отуда производи?

Па и оно што је порезом по угледању на модерне државе оптерећено, ево како је: на једно рало земље у Ц. Гори плаћа се 0·80 фор., док се на један хектар земље у питомој краљевини Србији плаћа невјероватно мање. Док се код нас не прави никакве разлике у квалитету земље, дотле се у Србији и другим државама земља дијели на пет класа тако, да се најбоља земља у равном Поморављу, питомом Стигу и богатој Мачви плаћа само 4 динара од хектара, а на пету класу само један динар, премда је и ова боља од девет десетина земље црногорске!

Кад се сравни овај навод, па к томе још дода, да један хектар има неколико јутара, а једно јутро неколико рала земље, онда се тек види, да је ово просто пљачкање биједнога народа, а не порезивање. Оваквим и овоме сличним начином оптерећено је све, што се могло оптеретити, па и оно, на што се нигдје у свијету порез не плаћа. Још само остаје, да се заведе пореза и француских Људевита „L' impôt des portes et des fenêtres.“ Ну, и ово би се можда одавно учинило, али колибе црногорске нису на луке од прозора, нити ће биједни Црногорац скоро дочекати да има куће као остали срећни народи, док су му год овакви управљачи!

Поред тога, што је оптерећена нечувеном порезом сва земља и све оно, што земља производи, поред тога, што је порезом оптерећена свака мушка глава од 15—70 год. или како се код нас каже „пушка“ — оптерећена је и стока исто тако великим данком, да се на сваког коња и говече плаћа годишња пореза од 0.50 фор. (један динар); на сваког брава од ситне стоке по 10—20 новч. Па се није заборавило ни на воденице и ваљонице (ступе), на које се плаћа годишња пореза од 3—10 фор.

А шта ли да рекнемо о увозним и извозним царинама, које чине велики дио прихода оне благајне у „оџаклији“?

О каквој економској и финансиској политици наши управљачи нити знају, нити хоће за њу да знају. А и што ће им? Што ће њима какав трговачки уговор са страним државама, кад је за њих најбоље и најпробитачније неуговорно стање? Ово наше тврђење изгледа апсурдно, а да није тако ево доказа. Све што се увезе у Црну Гору, па била то колонијална или манufактурна роба, била алкохолна пића или друго што, све то плаћа велику увозну царину, која иде у „оџаклију“. Ова је врста прихода тако велика, да власницима свакако иде у рачун много, јер како би они иначе могли равнодушно гледати, гдје наша сусјетка Аустро-Угарска наплаћује на свако говече, које дође из Црне Горе на которски и рисански трг ни мање ни више, већ 9. фор. 50 новч. царине? Кад не би трајало ово неуговорно стање, Аустрија не би могла наплаћивати овако грдну царину на стоку, која је у осталом, поред оно мало рибе, руја и бухарице, једини извоз наш, не би велимо могла наплаћивати толику царину, која смета много извозу стоке, а тиме би се подигло код нас сточарство, а уједно и народно благостање. Јест, али онда не би Аустрија допустила, да се на њене фабрикате, који су у осталом западњачки бофл — остаци, који се само необразованим народима у Азији и Африци продају — не, не би допустила, да се на тај њен извоз ударе велике царине, а тиме би се смањили приходи „историјске оџаклије“, а за љубав тога, ко ће се још обазирати на битне захтјеве и животне интересе „свјетине црногорске“?! Тако дакле ми плаћамо Аустрији више царине, но што вриједи готово наш цијели извоз! Па ако биједном Црногорцу и преостане која пара, те што купи на пијаци которској, рисанској и т. д. — а мора купити, јер на дому нигдје ништа нема — онда му и тај остатак не оставе на миру, јер на то треба да плати увозну царину. Да се не бисмо огријешили о објективност, напомињемо, да има нешто налик на ветеринарску конвенцију између наше државе и Француске и нека трговачка конвенција са Србијом, закључена на принципу највише повлашћених народа, али која вајда од тога за нашу земљу, кад јој је главни извоз у Аустрију, изузев нешто мало стоке у Француску и мало рибе и зејтина у Србију.

Оваквим дакле, финансиским исцрпавањем зноја народног, као и установом монопола соли, баждарине, разнијех глоба и т. д., управљачи Црне Горе успјели су дотле, да су приходи обадвије касе доста знатни, можда за неког и невјероватни. По признању меродавнијех кругова — јер се званични подаци крију, као змија ноге — сама „државна“ општа благајна има годишње

ПОДЛИСТАК.

РУЖИЋ КАО ОТЕЛО.

Приликом приказивања му у Срем. Карловцих 27. фебр. 1894.

„Shakespeare und kein Ende“, тако рече велики филозоф-песник за „краља“ песника, чијој је поезији садржај човечија душа и човечије срце од првог му прилива осећања па до краја. Ко је још умео тако вешто да прикаже, како љубав постаје у као Шекспир у Ромеу и његовој Јулији, па како та љубав од првих изјава напредује, буја, описујући је у свима могућим нијансама њезиног развоја до оне границе, где сама себе уништава!?

Права величина Шекспирова лежи у том оцртавању развоја човечјег осећања, како оно ствара човека, како човека узвишава до карактера, а карактер до хероја. Имамо ли где лепшег примера у светској литератури од горе наведених карактера, па од Мегбета, где од скроз поштеног али амбициозног човека ствара убицу; за тим од Кориолана, највећег патриоте али самовољна срца, где на своју рођену домовину мач диже; или од Лира, доброг оца Корделијиног, да га створи њезиним највећим непријатељем?!

За иста то је оно, због чега је Шекспир краљ песника.

У томе је лежао узрок, што га дуго не уме-доше схватити, а и највећа тешкоћа појмити га потпуно и природно приказати његове јунаке.

Приказивање Шекспирових јунака иде напоредо са тумачењем и разумевањем садржине њихове. Тек од тридесет година амо, кад се рашчистио култ Шекспиров, ствара се школа, која тежи за природношћу приказивања, и ако је и пре тога било глумаца, који су стекли гласа приказујући Шекспира, али игра тих глумаца ишла је за уметношћу карактерисања, маскирањем, ходом, држањем тела и другим. Но права и природна топлота у приказивању још чека свога оснивоца, у лицу једне француске глумице, која ствара ону школу, чији су ученици и нашем свету познати, глумци бечког бурга: Сонентал, Левински, Роберт, Волтер и други, којој школи припада и глумарење на нашој бини, чији је репрезентант Ружић.

Начело тој школи је, да уметност не треба да иде само из главе, него и из срца, но та школа још није створила прави натурализам на бини — но о овоме ћемо једном згоднијом приликом.

Ружић дакле припада тој школи, која крчи пут натурализму на бини, који можда нигде више није оправдан, до ли на бини, где ће морати и победити са Елеонором Дузе, јер о глумачкој уметности се уверило, да оно мора тећи из срца са свим природно, и да без тога нема напретка на бини.

Мени је жао, што Ружића могу тек сада да критикујем у Отелу, када се он већ силази са свог Парнаса, када почиње да опада и гласом, и снагом телесном и појимању изражања оних финих нијанса Шекспирових карактера, за које мало пре споменусмо, али без чега нема потпуног успеха. Па заиста, Ружић нас није са својим Отелом задовољио онако, као пре четир и више година, када је био на врхунцу свих способности.

Да видимо, како је приказао Отела?

Но пре свега морамо најпре прећи на саму улогу.

Отела, како га глумац мора приказати, морамо поделити на ова четир одељка. Први одељак: Отело искрен и племенит са пуно поуздања у себе, без страсти. Други: почетак сумње са постепеним развијањем јој у страст; за тим: страст до врхунца и четврти одељак: страст прелазећи час границе природе час опадајући сама се уништава.

Ружић у првом одељку обележеном није потпуно одговорио. Његова прва појава требала је бити много мирнија и без страсти, него што је он приказао. Отело без сумње мора ступити на бину одважан, искрен и јуначан али и миран, јер још нема онога узрока, због чега би он требао онако страсно млатати рукама, а нарочито онако страшно превртати очима, као што је то Ружић чинио кроз читав први чин. Његова конверзација је овде патетична, што не сме бити, и у опште фантастична и неистинита.

Он треба да је достојанствен и миран, чак и кад Брабанцио ступа преда-њ са својим људима, и такав треба да је све до другог чина, где му Јаго пажњу свраћа на Дездемону и Касију. Овде је обртна тачка, дотле је био увод у карактер, одатле се почиње развијати страст љубоморе.

Од овог тренутка и игра Ружићева постаје боље, но не потпуна. Јаго га упозорава на оно двоје, у Отелу се јавља сумња. То је већ почетак узнемиривања, али тихог и тајног, који се очитује само у нешто немирнијим покретима очију и геста, али никако онако немирног, као што је Ружић приказао. Ружић не појима фини психолошки развој сумње, а за тим њезино постепено претварање у страст. Ружић нам одмах црта страст.

Но у толико је био бољи при развијању саме гриже и љубоморе, нарочито при оцртавању страсти при другом састанку са Јагом.

Овај разговор је за Отела друга значајна обртна тачка, јер ту се отреса сумње, јер верује, да је Дездемона неверна, ту се сада сав Отело претворио у страст.

Ружићева игра у трећем чину са Јагом, скоро да је без приговора. Разбуђена и распламћена дивља природа црнчева у Ружићу у трећем чину нашла је мал' те не потпуно очитовање. Оне опроштајне речи од свега милог

ње око 7—900.000 фор. прихода. Ради об јективности нек се претпостави, да је ова цифра тачна — а за цијело се не бисмо огријешили и да је већа — па кад се додају још приходи од царина, баждарине, (кантарине, приход од кантара) монопола, глоба и т. д., а који износе у најмању руку 300 000 фор., но на жалост њих само „сцаклија“ зна, онда добијамо суму годишњих прихода у округлој цифри од 1,100.000 фор. Знамо, да ће нам се они око одаклије смијати, што смо тако наивни, те овако малу суму прихода предвиђамо, али нека их, нек се они смију. Ми смо казали, да ћемо бити у свему објективни, па и у овој прилици — немајући статистичких дата, рачунамо приходе минимално, а расходе максимално.

Да прегледамо у кратко дно расхода или издатке наше земље.

На Цетињу функционишу, бар на плати пет „министара“ с платом од 2—3000 форинти годишње. (Свима и свакоме плата и њена величина зависи од „милости“, с тога ни министрима нијесу плате једнаке, а за друге и да не говоримо!) Сваки министар има по два три писара — секретара — с платом од 150—400 талира годишње, и то вам је цијело државно „надлештво“, а сви престављају „централну државну управу!“ Појам о каквој подјели власти и надлежности појединих државних органа те власти, овдје је непознат, но о томе биће ријеч други пут, а сада ћемо просто изрећи све „институције“ и преставнике власти, на које држава чини издатке, поред горње зване „централне управе.“

Преставник духовне власти митрополит са његовом канцеларијом 4000 фор., Велики Суд или Сенат са 5—6 чланова и 4—5 секретара и писара до 20.000 фор., бригадира 8 с платом од 600 фор. годишње, капетана 70—80 (не било примијењено слично ср. начелницима) с платом од 120—200 фор. год.; командира 50—60 с платом од 120 фор. год., а исто толико поткомандира с платом од 60 форината; 450—500 „официра“ с огромном платом од дванајест (12) фор. годишње, а толико трубача и барјактара са истом платом! Није нужно ни помињати, да овде нема редовне (стајаће) војске и да се на њу ништа не троши.

Кад се ка горњем додају још и издатци на „просвјету“, који су у овоме: једна нижа гимназија на Цетињу с 5—6 учитеља, који се „професорима“ зову с платом од 800—1000 фор. годишње; основних школа 45—50 а 60—70 учитеља с платом од 300—400 фор. год. и један школски надзорник с платом од 800 фор. и то вам је цио расход на просвјету поред министарства, које у осталом постоји само на хартији.

Држећи се напријед истакнуте методе, да расходе максимално рачунамо, Црна Гора према ономе на све „струке“ троши годишње 150—200 000 фор.

Према свему наведеном цјелокупни биланс примања и издавања наше државе био би:

Приход . . .	1,100.000 ф.
Расход . . .	200.000 ф.
Суфицит . .	900.000 ф.

Овај суфицит представља дакле „цивилисту“.

Да се запитамо: зашто држава удара намете на своје држављане? Одговор су дали паметни људи, који веле: за то, да им те дажбине држава врати у другом облику. Тако држављанин плаћа држави разне врсте посредног и непосредног данка, а држава му за то даје: уређене судове, који ће му правду дијелити; уређену полицију, која ће му штитити живот и имање од рђавих људи; уређену војску, која ће бранити достојанство и независност државну споља и изнутра; уређене основне, средње и стручне школе, у којима ће се спремати народни подмладак, да постану ваљани и просвијећени грађани своје домовине; уређене путове, мостове, поште, телеграфе и остала комуникацијона средства, која служе на развој трговине, индустрије и културе у опште и т. д. и т. д.

А шта нама даје држава за дажбине, којима смо оптерећени? Као што се из горњег може видјети, нама држава за све ово, не даје скоро ништа, или је оно, што нам у осталом даје, тако биједно, једнострано, да би боље било да га и нема. Хаос и збрка у свима гранама: народна привриједа никаква; судска и административна власт никаква; финансијско и просветно стање никакво, а о каквим културним институцијама не може бити ни говора. Јест, али да се све ово уреди, треба материјалних средстава и знања. А шта би радиле послије инглеске банке, у чијим се трезорима налазе оне силне „тешко“ (!) зарађене (?) паре црногорске, кад би се још и на „фукару“ трошило?! Ето, драги читаоци, у неколико слике финансијског стања, а у чланцима, који ће доцније доћи, говорићемо о просвјетном, политичком и у опште културном стању.

ПРВИ РАЗВОД БРАКА ГРАЂАНСКИМ ПУТЕМ У ТРОЈЕДНИЦИ.

Парламентарна је битка дакле преко у Угарској отпочета. Убојно оружје отаца мађарска отачаства у Будим-Пешти зајекнуло је, а наш се је цео православни свет не само преко у Угарској забринуо, него се свеколико православље у целој монархији Аустро-Угарској спрема, да притече браћи својој у помоћ, да ступи у борбу очајну са непријатељем, који је на отвореном пољу парламентарном, дакле у сабору угарском, свом снагом јурнуо и устао, да грађански брак законодавним путем у живот уведе, да одузме матрикуле од свештенства, да изведе рецепцију Чивута, да се дакле тим непромишљеним начином цркви српској, цркви православној, цркви у опште хришћанској, нанесе таква беспримерна и неоправдана повреда, да јој се зада такав жесток ударац, који ће да је из темеља потресе, јер није шала, иде се на то, да венчање најпре обави политички чиновник, па можда још и какав Чивутин, па онда за њим да обави свештеник, ако хоће младенци, а ако неће, толико и чини; да протоколе крштене, умрле и венчане, бележи и води, исто тако политички чиновник, и, што је још најгоре и црње, да Чивутин може се оженити Српкињом, а Србин Чивуткињом, без — да се покрсти!

Ето видите, то и тако данас на сабору у Будим-Пешти раде мађарске назови патријоте, и њихов је непатријотички рад одјекнуо широм нашега народа, и, као што напред рекох, борба између њих и нас исповедника вере православне, биће, мора бити жестока и очајна, и оно није Србин, није истинити исповедник и последователь вере православне, вере своје прадедовске, који би код куће остао, који се не би својски заузео, који не би на ноге лагане скочио, који не би у борбу парламентарну јурнуо, загазио, било то на сабору, или на јавном збору, или у епархијским скупштинама, па тако да избави, да спасе светињу своје цркве и њезине неприкосновене установе, од векова заведене и упражњаване. Не, то није Србин, то је изрод, тог ће земља, тог ће народ клети. Јер, коме није тајна крштења, тајна причешћа, тајна венчања и друге тајне новога завета, никаква светиња, и коме би могло поднети, да уда своју кћер за Чивутина, за Јуду Искаријотског, или сам да се ожени са непокрштеном Чивуткињом, ох Боже, зар би то био онда Србин, и у опште, зар има таква Србина у роду српском?

Но, да, Мађари су у својој занесености, у своме шовинистичком слепилу заборавили, шта је изазвало 1848. годину. Зар и онда нису били тим истим путем ударили, зар и онда нису кидисали били на цркву српску, на језик, и писмо, и име српско, истоветно оно су чинили, што данас у велико чине. Јесте, и онда су ишли на то, да нас помађаре, да из руку свештеничких узму протоколе црквене, или да се барем на мађарском језику воде, и у школе наше хтедоше, језик мађарски унести. Па зар не чине данас широм земље угарске, то исто? Ено, шта пате јадне наше школе тамо, и како се љуто гоне наши учитељи, који савршено не знају мађарски; шта више, у самим забавиштима нејаке дечице, учитељ или учитељица, пре свога српскога оченаша, морају их мађарском језику учити, онако нејаке патити их тим неотесаним језиком. Ено, где чисто српска места, па не само по Бачкој и Банату, него и по равноме Срему, мађарским именима прекрстише, ено, где српски Сијон, престоницу патријаршије српске, прекрстише, где од — Карловаца, начинише — Карлоца!

Нама ни на памет не пада, да претимо коме, да изазивамо кога, али не можемо и не смемо равнодушно гледати, ону неправду, која се нама Србима, као равноправним грађанима краљевине угарске, од стране мађарских патријота чини. Но, далеко су они од правих и искрених патријота, јер да су то, они би бар за љубав самих себе, за љубав своје земље, свагда ишли на то, да влада вечити мир и ред, љубав и слога, срећа и напредак код свију народа и вероисповести што живе у тој земљи. Али, Мађар-шовиниста је научио, да је силан, неправедан, да гази, све оно, што је српско, што је — свесловенско.

Но, Мађар је туђа крв, према Србину и Словенину, са свим туђ, стран, народ, па ипак нас његова неправда боли и љуто тишти, јер нам је суграђанин, земљу, на којој заједнички живимо, и ми смо толико, ако не још већма, нашом српском, нашом словенском крвљу натопили, борећи се за слободу, и своју и — мађарску. Боле нас њихова неправда, али нас још љуће тишти и боли, грдне се ране отварају, јер има и синова српских, који су нам то исто, што и шовинисте мађарске.

Ја знам, ти се драги читаоче са мном заједно грозиш на ово моје тврђење, али на велику нашу тугу и жалост и стид и срам, чули смо, читали смо, па и осведочили смо се, да има у истину таквих издајничких синова српских, којима ја од моје стране, кличем: не било их! Али не, не ће их никада нестати, род српски, не ће их се никада опростити, издајничко стабло њихово дубоко је корена ухватило, гране њихове раширене су на далеко по роду српском. Ено само, шта се збива у јадној земљи српској, у једва дочеканој краљевини српској; збива се то, да сваки Србин на обалу реке Саве седне, па горко да се наплаче, за срећом, за славом, за негдашњом величином народа српског, у старој постојбини српској. Ој Душане, царе Лазо, Милоше и Марко, и ви сви редом витезови српски, што листом изгибосте за славу и слободу српску, устаните, да видите негда славну Србију вашу, како је недостојни син, још недостојнији негда краљ Србије, у ропске ланце, у синџир, тешко гвожђе окива, само да насити, да зајази проклету и стидну страст своју. Не било га!

Не, не, опет вели, не ће никада таквих несретника српских нестати, и као да се у последње време, све више и више множе и рађају. Та ено само колико их је на сабору угарском, где су и синови наше миле Тројединице, ено их, где се спремају, да на миг и позив владин, сви сложно гласају за предлог владин, спремају се, да гласају, да дозволе, да одобре, да српске младенце не венча њихов српски попа, но да то изврши политички чиновник; да дозволе, да Србин може узети Чивукињу, а Чивут Српкињу.

Но докле се угарска влада и њезине слепе присталице свом снагом муче и напињу, да продру са предлогом о грађанском браку, дотле се такав брак без муке ево заводи у Тројединици, с том разликом, што се тај чин код нас заводи од натраг, са разводом брака. Да како, иришки небојша-бележник Лаза Надбантић, развео је један црквом склопљени брак, развенчао је мужа и жену, силом своје натарошке власти, и то са задовољством и мужа и жене.

А ево како је то било.

Пре неког времена, по свуда већ учесталом обичају, заваде се у Иригу муж и жена, ратари. Поводом те заваде и рђавога живота, жена је мужа више пута остављала и враћала му се натраг. Дотични свештеник, па и кр. кот. област призивали су их и покушавали помирити, али све то беше узалудан труд, они осташе и даље завађени и живећи једно без другог, тако, да ни једно ни друго нису тражили од конзисторије развенчање, те је дотични свештеник био принуђен то званично дојавити конзисторији, не знајући, да је брат Лаза томе трудноме и самој конзисторији надлежном послу, одавно већ крај учинио. Наиме, он призове к себи мужа и жену, и то још у бележничку канцеларију варошке куће, склопи писмени развод брака односно нагоду, тако, да се муж на нечито одриче своје жене, а жена исто тако свога мужа, и да не ће никад више једно друго тражити, шта више, жена допушта своме мужу, да може узети себи другу и т. д. И ону писмену нагоду по прочитању потврде и потпишу својеручно муж и жена. Муж сматрајући ово за пуноважан акт, да је развенчање готово, одмах изда својој, сада већ бившој жени, свеколике њезине хаљине, што пре Лазина развенчања ни под најстрожијом претњом није хтео издати, лепо се с њоме опрости, а себи, у след дозволе бивше му жене, доведе другу, наравно куварицу. Међутим стигне налог од конзисторије на свештеника, да их има поново преслушати и записник склопити. Јест, не да се нови младожења ни опепељити, одговоривши свештенику, да он нема посла код њега, он је један пут развенчан. По себи се разуме, да ће Лазино развенчање отићи под купус, и да ће у место игле, коју је прогутао, повратити чувалдус. — С богом брат Лаво, надам се, да ће ти се мучно више прохтети, склапати бракоразводне уговоре! До скора виђења!

Поп Богдан Зимонић.

изговорио је Ружић са потпуном ватром истински осећајне душе. Његов говор се овде отреса од лажног патоса. Бес онај, који се излива из дивље душе црнчеве, посрћући на Јага, избио је са свом снагом из Ружића. И у дивље разрогаченим очима, у на широко разјапљеним устима, у немирном дрхтању плећа и страсном превијању тела, свуд видите снажним потезима из природиних граница изашлу човечију природу. Но овим је Ружић и свршио свог Отела. У четвртом чину га већ видимо клонула и то баш код најважнијег дела читавог Отела.

Прекомерна раздраженост доводи Отела до физичке клонулости. Он пада у несвест и после тога је сасвим клонуо. Фантазија му нема више оних крила, тело а нарочито глас, мора показивати изнуреност и клонулост. Но Ружић је одмах после несвести говорио исто онако снажно, шта више и викао, као пре тога.

Одговори Отелови морају имати на себи овде сниске неодлучности и удубљености у себе, а орган мора бити клонуо и таман, и поред свега овога сасвим појмљивог психолошког узрока да не сме бити патетичан, Ружић износи Отела патетичног.

Но какав је то патос био код Ружића? Напрезањем у трећем чину и претеривањем у првом и другом Ружић је сасвим малаксао, и без оне способности да о себи створи праву страст, он је хоће да изрази претераном мимиком у очима и на лицу и страсним усиљеним трзањем. Једном речи он је био лажно-патетичан, због чега га је публика са зевањем пратила.

Бес, бол и пркос, што отвара пред нами растројеност душе Отелове — од свега тога код Ружића овде ни трага. Он је викао, млатао рукама и може бити галерију задовољио, али Шекспира не, једном речи Ружић је остарио за Отела, он треба да лагано уступа то млађима — али коме? Јао, како нам тешко пада о овоме и мислити, када ево видимо Ружића, где нам опада. Ко да предузме од Ружића улоге? Немамо тога. Ружић док је био на својој висини, није мислио о томе, како ће да створи око себе способних младих људи, да овековечи тиме себе, као што је чинио покојни Јовановић у Београду. Није се трудио, да остави народу оно, што народ српски с правом од њега сме да иште за ону љубав, коју му је до данас указивао, па и данас указује. Уметност, то је опште имање. То је једино имање, где човек не сме бити себичан, јер што смо у стању више од ње да дадемо другима, тим више вредимо пред другима. Али ово начело није руководило и Ружића. Он је био себичан, но због тога после њега не ћемо имати у Ружићу оца нове школе за карактерне јунаке, коју је он требао код нас засновати, са Ружићем човеком нестаће и Ружића глумца.

Нил.

Поглед по свету.

— Руско-немачки трговачки уговор. Бојазан, да ће руско-немачки трговачки уговор пропасти у немачком државном сабору — све то више нестаје. Према изјавама представника и вођа појединих странака у сабору има изгледа, да ће поменути уговор не само продрети, него и велику већину добити.

— Против анархиста. Као што бриселски лист „Indepedance Belge“ јавља, постигнут је споразум у погледу анархистичке конвенције између Белгије, Француске и Енглеске, по којој се поменуте државе обвезују, да једна другој саопћују податке о кретању и агитовању анархиста и да воде строг надзор над познатим анархистичким агитаторима. — Француска и Белгија тражиле су још, да Енглеска ускрати анархистама право уточишта, но ова је то одлучно одбила. — Француска влада поднеће скупштини предлог, да се у напредак сви анархистички процеси воде тајно и да се новинама забрани извештавати о истим парницама. Мисли се, да ће — ако овај законски предлог продре — на тај начин бити анархистичкој агитацији задат тежак ударац и да ће јој тако бити животни нерв пресечен.

— Здравље руског цара. По једној вести „Пол. Кор.“ из Петрограда присуствоваће цар 5. о. м. смотри престоничког гарнизона, што се сматра као знак потпуног оздрављења царевог Као што се са поузданошћу тврди, отпутоваће царска породица првих дана месеца априла у Ливадију на неколико дана.

— Оставка Гледстонова и доња кућа према горњој (лордовској). Из Лондона стижу опет вести, као да ће Гледстон да даде оставку на председништву министарства. Ту оставку имао је као јуче (у суботу) поднети; а у том случају, дошао би на чело министарству садашњи министар спољних послова лорд Росбери. Гледстон међу тим не би се

сасвим повукао са политичког поља; он би своје место у доњој кући задржао. Но у исти мах стижу вести, које поричу све те вести. — Као што смо већ изјавили у једном од прошлих бројева нашег листа, горња кућа учинила је знатне измене у законском предлогу о среским управама, који је доња кућа донела. Приликом расправљања о том у доњој кући, изјавио је Гледстон: да је влада само за то, да не би ова парламентска сесија са свим неплодна прошла, решила, да прими ове измене лордова и то уз протест. Положај између доње и горње куће још је заоштренији; диференције између њих нису случајне и привремене, оне су фундаменталне. Мора се једном овом непрестаном сукобу учинити крај, а то ће народ да реши. Кад ће се дати народу прилика, да у том питању донесе своју пресуду, о том ће влада решити.

ПРОТИВ ЦРКВЕНЕ ПОЛИТИКЕ.

Кула, 16. фебруара. (Куљани против грађанског брака.) Народ наш рекли би, осетио је велику опасност, која му од могућег узакоњења речених црквено-политичних реформа прети, те у најновије доба креће се и у зборовима својим отворено даје израза своме негодовању и незадовољству због истих.

Па назирући и сами у истим реформама велико зло, (које нам уништењем прети на заузимање и иницијативом нашег г. пароха Милана Боберића) сазвасмо дана 13. фебруара т. г. после св. литургије, која се мало раније тога дана одржала, народни збор, који је многобројно посећен био и том се приликом ми Куљани једногласно изјависмо против истих реформа.

Збор је врло лепо, достојанствено и у најбољем реду текао. Од стране политичне власти беше изаслат г. Бела Милер, солгабиров кулски. Пошто се збор конституисао, изабравши г. Милана Боберића, пароха за председника, а Саву Путника за перовођу. Устане г. парох Милан Боберић, те сакупљеном народу у смишљеном говору протумачи законски предлог кр. угар. владе у погледу ових реформа, те пошто је за тим подробно изложио догматично учење св. цркве наше гледе истих, прочита народу резолуцију, коју је саставио и којом се народни збор овај обраћа посланику своме Августу Пулском, да становиште против истих реформа заузме и гласа.

Милина беше чути и слушати одушевљени народ, како једногласно и као из једног грла исту резолуцију прихваћа са усклицима: „Не треба нам грађански брак! Ми желимо да све по старом остане“. Одушевљење народа беше велико.

Пошто је народ исту резолуцију прихватио потписаше је сви и иста је на мађарском језику г. Пулском послата. Уједно је народни збор једногласно решио, да се резолуција ова пошље једном мађарском листу, а од српских „Застави“, „Србобрану“ и „Бранику“.

Резолуција та гласи овако:

Поштовани г. посланиче!

Потписани Срби православне вере, грађани и бирачи врбашко-кулског среза, сазвали су дана 13. (25) фебруара т. г. у Кулу „народни збор“, на коме су расправљали и претресали питање, какво становиште да заузму према т. зв. црквено-политичном програму високе кр. угарске владе, те после међусобног дужег саветовања, донели су једногласно следећу

РЕЗОЛУЦИЈУ:

Са разлога тог, што би нас узакоњење црквено-политичких реформа вис. кр. угар. владе у савести и религиозном осећању нашем јако узнемирило и душевно нас најосетљивије потресло и јако врећало, а поглавито уважање обавезног грађанског брака, који догматично учење св. наше православне матере цркве не само да најстрожије осуђује, већ га у опште искључује, јер св. тајна, коју је сам Спаситељ Господ наш Исус Христос установио и који се само у св. цркви, од на то позваног и одређеног органа т. ј. од правилно и законито рукоположеног свештеног лица благословити и склопити може, те према томе, сви они бракови, који се на „други начин“ и „другим путем“ склопе, не само што их св. наша православна мати црква ни на који начин и никада за правилне признати и примити не може, већ их просто за незаконите сматрати и за блудно сажиће означити мора;

са разлога даље тог, што је по догматичном учењу св. наше православне матере цркве, св. крштење света и неизгладива тајна, (indelibilis), те према томе онај, који се једном крсти и хришћанином постане, не може ни на који начин прећи у незнабожачку или јеврејску веру, јер сваки хришћанин носи на себи свагда дарове Духа светог, које је св. крштењем добио;

са разлога даље тог, што би узакоњење тих црквено-политичких реформа с једне стране међу људима неминовно ширило душевно растројство и пустош, безверије и безбожност, а с друге, што исте реформе од врло штетних последица могу да буду и по сам унутарњи душевни мир и трпељиво сношење и заједничко сажиће, које је до сада међу грађанима и целокупним становништвом ове драге нам и миле, заједничке отаџбине Угарске владало и који су мир свахе — и ако различите — вероисповеди неговале, а према свему до сад изложеноме држимо, да је задатак и света дужност сваког правог и истинитог патриоте, да у своме делокругу све и сва употреби, да се досадашњи добар и заједнички саживот међусобно сношење међу грађанима једне те исте драге и миле нам отаџбине наше, но различитих вера, језика и народности и у будуће неокрњено сачува и одржи;

те када овом приликом, по своме најбољем уверењу дајемо израза нашем страховању и основаној зебњи због често споменутих црквено-политичних реформа, уједно изјављујемо, да исте реформе становништво наше домовине, коме се управо намећу и натурују нит их треба, нит их тражи, јер су сувише „либералне“ реформе, ни из далека не стоје у хармоничној свези са просветним стањем целокупног становништва ове домовине. А кад је тако, као што је заиста тако, онда по скромном суђењу нашем, узакоњење ових реформа не ће донети благослова и среће нити држави, нит народу.

Поштовани г. посланиче! Приликом последњих избора за посланика за државни сабор, ни издалека, ни у сну нисмо могли сањати, да ће у Угарској ико о овим реформама и једну реч прозборити, много мање пак, да ће се исте, већ за трајања ове саборске перијоде — расправљати. Па и Ви, госп. посланиче, приликом вашег програмног говора не споменусте их ни једном речи. А да је народ о њима тада шта дознао, зацело да би онда избори у целој Угарској са свим друкче испали, него што су фактично резултовали. Па пошто сте Ви, госп посланиче. тада само или помоћу потписаних и после нечувено напорног и истрајног рада — свог против кандидата победили, то, када Вам резолуцију данашњег народног збора нашег овим уручујемо, уједно се користимо уставним правом својим, те молимо и упућујемо г. посланика, да становиште против истих заузмете, те не само против њих гласате, већ да сав свој уплив употребите на то, да исте реформе не постану законом, већ да се са дневног реда скину. У случају пак, ако, г. посланиче, молби и жељи нашој не би хтели за доста учинити, изјављујемо вам, да онда наше поверење више не уживате, и да у будуће на нас ни на који начин више не можете рачунати.

Пошто је народни збор кулски, посао свој тако обавио, председнику збора захвали народу на његовом лепом и коректном држању, што се у најбољем реду разиђосмо својим кућама, уверени, да смо једно добро и лепо дело обавили.

Евала Србима, Куљанима, јер осветлаше образ српски. За то им и довикујемо и овде: Живели и хвала вам, браћо, држите се увек сложно и браните своје! А хоће ли нас наш посланик послушати, то је његова ствар, — ми смо своје учинили.

*

Сента. Брзојављено вам је, да је овде код нас 17. фебр. т. г. одржан јаван српски народни збор против владиних црквено-политичких реформа. Према нашим приликама и маленом у вароши живећем броју становника, збор је био добро посећен.

Од стране полит. власти био је као мађистратски повереник варошки капетан, коме је придодат и први сенатор као Србин. А да би нам још већу част указали, није пропуштено наредити и варошког комесара са два пандура под бритким сабљама. То је учињено ради сваке сигурности, е да не би како ова шака Србадије тумбе обрнула „Magyarország“.

Збор је отворио кратким уводним говором г. М. Н. трговац и потпредседник општине, који је потом и за председника збору извикан.

Занимљиво је, да је приликом говора пало и таквих речи, које дотични, којих се тиче, не би задели за шешир. Само не знамо, за што се онда, када се ... „од срца, срцу говори“, не каже: који су то овдашњи поглавари и вајни Срби, који одобравају владине црквено-политичне реформе? За што се то отворено не каже, него се завија у либерални флиспапир, да се бајаги не види права нагота? Такове алегоричне беседе нису никада од утиска, а још мање воде извесној циљи.

После у истини лепих и језгровитих говора, збор се је једнодушно изјавио против владиних црквених реформа са жељом, да се сазове сремски збор у Ст. Бечеју и епарх. скупштина или (бар) епарх. збор. За тим је изабрато 20 изасланика и збор је распуштен.

А гроров. Збор се толико великодушан показао, да је и два радикала за изасланика изабрао. Само тако, па ћемо скоро доћи до жељене слоге.

*

Епархијски збор у Вел. Кикинди. Брзојављају нам из Вел. Кикинде, да ће се од данас осам дана, у недељу 27. фебруара тамо одржати збор темишварске дијецезе, да обележи становиште своје према грађанском браку. Опширнији проглас још нам није стигао.

*

Збор у Петровом Селу. Јуче у суботу одржан је у бачком Петровом Селу збор Срба, да се ограде против владиних предлога, који се односе на црквене реформе. Пре збора искупио се велики број народа у цркви, који се после богослужења, сакупио на збору, где су владине реформе једногласно осуђене. На истом збору изабрано је, као и у Сенти, десет изасланика, који ће њихово село заступати на сремском збору, што ће се у Ст. Бечеју одржати.

*

Српска православна црквена скупштина у Дероњима подигла је у својој седници од 4. фебруара о. г. протест против владиних црквених реформа и упутила у том погледу преставку саборском одбору, са захтевом, да се сазове ради тога наш народно-црквени сабор. Преставку донећемо у наредном броју.

*

У угарском сабору расправа о брачном праву даље тече. Навала посланика и публике, која је у почетку тако грдна била, све је више попуштала, све слабије је посећивана саборница. А када је у четвртак нађена она бомба, то је љубопитство публике са свим попустило и галерије су јуче и прекјуче скоро са свим празне биле. Међутим је у самој саборници једна бомба прсла, но не од динамита, и не од пилотике, већ је прекинута она сношљивост и умереност, којом се ова замашна ствар до данас расправљала. Између присталица црквене политике и њених противника прсло је, и велика раздраженост је ухватила маха нарочито у седницу, која је у петак одржана, када су владине одбеглице Печи и Тибад оштро напали владу и изразили се против тих реформа, а министар Силађија им горопадно одговорио, те се дигла бура. Очекују се од сада бурније седнице, и у опште се говори, да је то била бомба, што је прснула.

Књижевност и уметност.

Једна књига за наше женске.

„Домаћи ђеније“, тако се зове та књига, коју је написала женска Луїза Ото, женска ју превела на српски: Даница — за женске.

Наше женске су јако несретне у погледу књижевности. Тек кад-год се омакне ком писцу, да што честито из филозофије преведе на српски, а за женске у толико мање, што се о њима мало хоће да води рачуна. Васпитање наших женскиња као да нам хоће да постане последња брига, и ако су оне темељ напретка.

Мало је дела у нашој књижевности оваке врсте. О оригиналнима не можемо ни говорити, јер ми ваљада још нисмо толико филозофски зрели — једино се можемо похвалити са неколико превода.

Ми не ћемо никога да хвалимо, тек да нам се одбије од реда, па ни из ласкања, с тога нека не изненади наше читаоце, кад кажемо, да избор код овог превода више вреди, него сви скупа, што их имамо у последњој деценији на књижарској пијаци. Смајлов „Карактер“ је једино дело, које стоји пред овим. „Карактер“ од Смајлса и „Домаћи ђеније“ од Луїзе Ото, то су два превода у нашој књижевности, које не би смела ни једна Српкиња пропустити, да их нема у кући и да их не чита више пута, јер заиста, оба ова дела писана су са онолико нежности према женском полу, и са онолико пијетета према тим великим раденицима на духовном напретку човечанства — колико оне заслужују.

У оба дела је врло фино описан узвишен позив женскиње, да их и нехотице мора уздићи и крепити на рад да буду другачије, него какве су данас.

Знате ли шта је садржај оба дела? Идеал женске, женска, каква би требала да буде. Само док Смајлс у своме карактеру стоји на узвишенијем и општијем гледишту, на становишту опште човечанском. Домаћег ђенија, издаје већ и сам наслов — стоји на становишту породице. Без сумње да је „карактер“ по узвишености мали, а нарочито у пластичности слика и примера далеко надмашио „Домаћег ђенија“, но и ако првенство заузима „Карактер“ већ општим становиштем, ипак за наше женске „Домаћи ђеније“ има исто онолико важности, као и „Карактер“.

Док се у „Карактеру“ упућује каква женска треба да буде као карактер, да човечанству послужи, овде нам се говори, каква треба да је као девојка, љуба и мати на огњишту кућевном, да послужи породици.

И ако се писац „Домаћег ђенија“ упиње на многим местима, да се отме са овог скромног становишта, он се ипак не може да узвије до онога у „карактеру“, који као да је писцу „Домаћег ђенија“ на многим местима лебдео пред очима.

Па ипак, ово скромно становиште, овај уски базис, на ком је заснована филозофија „Домаћег ђенија“, не ће служити ништа на уштрб овоме делу, па ни поред самога „Карактера.“ Смајлс проповеда опште идеале женске у служби човечанства, а овде нам се износе идеали породице. Ми велимо, да је и оно и ово добро. Без породице нема човечанства; без врлине у породици нема ни врлине за човечанство и према томе у добро основаној породици лежи будућност човечанства. Ето то је главна идеја која се провлачи кроз наше ово дело, а даље као да оставља карактеру да реши.

Главна врлина, на којој треба да се оснива породица јесте љубав. Без љубави нема породице, јер „прва је задаћа љубави да кућу гради и да оснује породицу.“ Тако развија писац идеју свог дела. Ми људи треба да се са љубављу васпитамо, да се љубав у нас усели, и тек кад смо тако васпитани, смемо да оснивамо породицу, јер „брак без љубави је најгори преступ против природе, и у толико већи, што се не свети само на кривцима, него још много више на невиној деци.“

Ово гледиште и ако старо у многом је ново за нас данас, када се само граби да се живи. Данас се жени и удаје, а најмање се пази на битни основ брака и породице: на љубав, без које нема брака. У браку заснованом без љубави нема среће ни задовољства, и ми смо онда у стању у свако зло да паднемо. Друго зло у таквом браку је то, што у таквим браковима ни деца не могу бити васпитана на добро породице, а још мање на добро човечанства. „У љубави лежи вештина васпитања“ вели писац, и ми се потпунце слажемо са њиме, а у толико више, што ово препоручује нарочито лепом али слабом полу, „чија је држава кућа“, а у којој је држави она тек са љубави потпун владар.

Ето та важна питања расправљају се у овом делу, и ми га у толико више препоручујемо женском полу, што се од њихове стране никад није толико грешило као данас.

Колико би напредовало човечанство, кад би те мисли захватиле чврста корена међу женскињама; кад би оне потпуно умеле да поју, да у браку не сме бити никакве шпекулације, но да се брак и срећа у браку оснива на искреној, разумној и племенитој љубави — о, онда се не би догађали толики разводи бракова; не би наилазили на сваком кораку на несрећне бракове, што је горе него развод.

Ова два дела, која овде препоручујемо, нека буду нашим честитим Српкињама што чешћа лектира; нека не буде ни једна кућа без ова два дела, и онда драге моје Српкиње, када будете све схватиле, што вам се онде саветује, и када се све у вами прекува и постане ваша душевна својина, тада се не ће ни једном младожењи од оправдане слутње мрштити чело, када се буде морао одлучити на озбиљан корак са вами, па и ви ће те онда много слободније и са већом извесношћу ступити на пут свог идеалног назначења.

Госпођица превађач нека буде и са толико задовољна, кад јој кажемо, да је овом књигом олакшала и матерама и младожењама, т. ј. ако се у опште буду ове лепе мисли усвајале. Превод је добро испао за руком.

Нил.

ДОПИСИ.

Рума. Избор овдашњих варошких представника био је 7. и 8. фебруара. Први дан су бирали мали, а други дан велики-порезници. Пред сам избор на неколико дана, био је неуморни главни кортеш г. Шкорић у Вуковар г. жупану одазван, а после њега на брзу руку опште познати обер-пандур, субаша, комесар, полицај шеф, главни члан кортешког одбора, економ, бивши закупник вашара, агент осигуравајућег друштва, безгрешни жандар и т. д. г. Мирковић такође позват на саветовање. Ко може знати и погодити, шта су се ти мудраци саветовали? Али види се из брзог позива обер-пандуревог да господа, његове госе негде се заглибише, па не могоше излаза наћи, већ дај у помоћ обер-пандура, али да су му госе и кортешке колеге знали за овај случај, и да он сам не сме у глиб, оставили би га на миру. Од прилике пре 2 и по год. повија обер-пандур са свим званично корбачем и перушком за шеширом на новом вашаришту једног Циганина. Циганин се у невољи и опасности наће. Шта ће, већ загази у баруштину, глиб преко колена, те је мирном душом посматрао из баруштине разјареног обер-пандура. Овај не загази у баруштину, јер није он сад жандар, да га веже заклетва у „ватру и у воду“, већ је само разјарено претио корбачем Циганину, који га са страхопоштовањем и бојазни ладнокрвно из каљуге посматрао. Ово смо навели само за то, да господа главни кортеши знаду званичну вештину свога перјаника, доглавника и кортеш-колеге, па би боље радили, кад би га оставили на миру, да своја толика силна звања и послове бар на миру и у званичном зној оправља. Али канда би боље било, кад би он настојавао да се ђубре и неописано блато, бар на главним обртним и прелазним местима уклони, да би бар то могли добити за наше плаћене трошкове, него што се кочопери и трза за оно, што по закону њему и његовим госама ни у ком погледу не спада у делокруг.

После споразума вуковарског вратише се чланови кортешког главног одбора сваки на своје место, и тако дође и изборни дан. Први дан изабраше мало-порезници 12 представника, међу њима 3 Србина ратара. При овом избору већина је мало-порезника Немаца, и прошло је доста мирно. Сутра дан буду ови велико-порезници изабрати са већином гласова, где је већина велико-порезника Срба и то: г.г. Јанчо, Хондл, Ристер, Ринпрехт, Шме, Хандлер, В. Вилић, С. Маринковић, др. М. Поповић, Н. Ђуришић-Арапин, П. Ђуричић и Мита Спајић.

Ето то су тих других 12 изабратих нових представника. За то смо ово именом означили, јер имамо о њима коју да проговоримо. На неколико дана пред сам избор поднесу овдашња 2 грађана у касини листину имена оних, који би по њиховом мишљењу и месним околностима најспособнији за представнике били, те прочитавши имена споразумеше се сви и закључише, да ће исте и бирати. Разуме се, да је и др. М. Поповић био присутан и пристао на предложене да се бирају. И било би то, кад не би овде неког било, који је вичан да поткопава и руши, ако

не јавно, а оно подмукло, а то је опште познати у Руми, срезу и Србима стари грешник и Германовац Тута, бивши румски начелник. Исти Тута није ушао у заступништво. Да би лакше дисао, није ушао у кандидацију, али за то је његов дух бар у неколицини ново изабратих представника.

А сад да се обратим на поједине Србе ново изабране. Један од њих нема овдашњег месног надлежништва. Др М Поповић је бесприкоран, само што човек са својим обичним шмркањем ради на цепању грађанства, а све под видом слоге и умерености, и подишао је Немцима и ратарима, те их са својим присталицама и представничким колегама од интелигенције оцепио. А шта хоће др. М. П. да постигне? Постигао је то, да га неки зову „шмркало", а један његов пријатељ и присталица на дан после самог избора, вели за др. П. да је „шмокљан"!!! Исти вам је човек, који није ердељски тањир. — Али шта ћемо, кад овде код нас врапци по дудови веле, да је др. М. П. рад да себи пута постепено и по лагано са својима прокрчи и то сад је представник, после 3 године посланик, па онда да се постара за једно више и виђеније звање, и онда на послетку, да у миру и тишини на добро употреби бабино благо, а у корист врапцу са дуда. Одмах за њим долази искрени некористољубиви, несебични Н. Ђуришић-Арапин, човек на свом месту, само што има ту слабу страну, да у сваком друштву приповеда, како је он био пуки сиромашак, трговачки калва, који није много господара променуо, те је дошао до свога великог и угледног иметка.

За овим долази човек, који имаде говорничког бистрог духа и увек има слабост и страст а и главна му је брига, да се похвали, како се добро храни а тај је нами Румљанима добро познати Панта Ђуричић. Е, сад долази Србенда Мита Спајић изванредно добродушан човек и племенит Србин; он је један од оних вајних Срба, који је истакао Хрвата пл. Адамовића за посланичког кандидата и још уз то својим потписом потврдио. После четир дана загрми добош по Руми и обзнани имена изабратих. Др. М. Поповић шмркао је и даље, и прислушкивао врапца на дуду, шта ће му опет о слави прорећи, и кога ће му још у наручје бацити. Чавру веле пису за то узели у представништво, јер је човек имао пожарне штете при избору посланика, па да би могао временом грдну и неправедну штету накрмити, оставили га при свом послу, а брицу Ђ. Марића оставише на миру због окоболе, која му је надошла од песка при продаји зоби Ковачевићу. Могу вам још и то јавити, да је г. Шкорић за време гласања сваког и сваку појединy листину својим бодрим оком пратио, за цело на корист наше вароши, а обер-пандур је са нежном ручицом намештао своју кудраву косу и штудирао, кад ће доћи повишица плате комесарима и обер-пандурима. Овој господи као госама, кортешима, изабратима и њиховим савезницима могу само ово рећи: „Свачија сила за времена, а божја до века." **Арон.**

Вести из народа.

Из **Иринга** нам пишу: Пре неког времена при избору заступства иришке полит. општине, буде и парох С. Моловић за заступника изабран. Бележник Лаза Надбантић знајући, колико је овоме попи натрунио и зла починио, кад је чуо за овај попин избор, управо пренеразио се и љуто поплашио. Но међутим се деси, да парох г. С. Моловић прилично оболе, те да би сваки напор душевни избегао, поднесе кр. кот. области оставку на одборништву, дакле захвали се То је било 15. (27.) фебруара у 5 сати пред вече. Од тога времена Лаза је ударио у сва звона радости и весеља, тако, да се по сву ноћ прати с тамбурашима по Иригу, па и око поп-Стевина стана, сигурно у намери, да му се са музиком захвали, што је дао оставку, или да му још већма напркоси. Ми ћемо се на ово весеље Лазино мало опширније даном приликом обазрети, нека му је на знање!

Вести из места и са стране.

Идући новосадски годишњи вашар одржаће се 5. (17.), 6. (18.) и 7. (19.) марта ове год. За време вашара марва може слодно пасити.

Шубертово вече. У суботу 26. фебруара одржаће се овде, у дворани код Јелисавете концерат, на којем ће се искључиво композиције Шубертове певати и свирати. Суделоваће гђца Бети Соргерова и други пријатељи музике, а свира ће војна музика 29-те пуковније. После концерта биће игранка.

Војни концерат, даје данас у недељу 20. фебр. војничка музика 70. пуковније у гостиони код Јелисавете. Од српских комађа свираће се „Весела је Србадија" од Дубека, и више српских арија у потпурију „Пут кроз Европу".

Збор београдских великошколаца. Поводом сензационих испада некојих енглеских листова на Србију, сазвала је великошколска омладина у Београду за данас (недељу) збор, на коме ће да даде израза својим патриотским осећајима и огради се против писања поменутих страних листова.

Светска изложба у Петрограду. Петроградско градско веће изабрало је одбор за израду пројекта о приређивању светске изложбе у Петрограду, приликом његове 200-годишњице (1903.).

Верешчагин као списатељ. Славни руски сликар Верешчагин, излази први пут пред свет као — писац романа. Пре кратког времена довршио је роман под натписом: „Ратни извештач". Поњатно је, што се славни сликар, чије су оригиналне слике са бојишта у целом свету стекле признања, баца и као песник на ово земљиште, које му је тако познато. У оквиру последњег руско-турског рата, у којем је био Верешчагин, описује он живот у табору и на бојном пољу, пренос рањеника, живот у болницама. Читав низ историјских личности, као Александар II, ђенерал Скобељев и др. нацртани су тако живо, као да је сликару кичица, а не перо било у руци. — Роман овај излази у исти мах у оригиналу и немачком преводу. Оригинал руски изаћиће у једном месечном листу у Москви, а немачки превод у збирци романа Коте (Cotta'sche „Romanwelt"). Немачки превод је потпунији од руског издања, у толико, што је он сасвим онакав, какав је роман изгледао, пре него што је прешао цензуру, која га је прилично окресала.

Пловидба. Од 15. (27.) фебруара почеле су локалне лађе између Београда, Земуна и Панчева пловити.

Банкротирао. Познати бивши подузимач варошких регала Филип Полак банкротирао је са 180.000 фор. Од ових 100.000 пада на новчане заводе. Од новосадских завода ухватио је „форшусферајн", а како чујемо и централни кредитни завод.

Осуђене жене због хазардних игара. 4. о. м. по рим. к. упаде изненада у стан једне чиновничке удовице у Бечу полиција и затече четир госпође, где се играју познате хазардне игре „Маријандл". „Банка", која је у тај мах износила 78 н., била је конфискована и имена играчица прибележена. У претпрошли петак су биле те „кућанице" позване пред суд. Било је ту плача и јецања до миле воље. Молише судију да их не казни, јер су и онако „доста претрпеле поруге од света". А једна рече: „Ја се не смем више усудити, да изађем мужу на очи; до сад сам га увек грдила, кад сам чула, да се картао, а сад...." — Судија их је све четир прогласио за криве и осудио „домаћицу" на 5 фор., а остале на 3 фор. глобе. Уједно је судија изјавио: да је једна од њих случајно иноземкиња, морао би је према закону о хазардним играма прогнати из земље.

Ухваћен варалица. Из Темишвара јављају, да је полиција после дугог трагања напослетку ушла у траг и ухапсила поглавицу једне „дружине", која је правила лажне српске банке од 10 динара и у великој их множини протуривала у пограничном промету. Ухапшени варалица је по занату штампар, а зове се Гронвалд. Код њега је нађено много фалсификата и справа.

Холанђани и њихове папуче. Као што Турци скидају своју обућу кад улазе у џамију, да не окаљају свештени јој под, тако и холандски сељаци скидају с ногу дрвене папуче пред својим становима. У сваком селу, у сваким отвореним вратима може човек увек видети ред тих дрвених папуча, од највећих па до најмањих, дечјих. По томе обично знају, ко је код куће, а ко није. Питање: да ли је код куће домаћин или домаћица? — често се реши још пред вратих, по папучама.

Неповереница новосадском посланику.

Нови Сад, 19. фебруара.

Месни одбор српске народне радикалне странке закључио је, да пошље ову неповереницу новосадском посланику дру Ш. Вишонтаију:

Господину

Дру ШОМИ ВИШОНТАИЈУ,

новосадском посланику на угарском сабору

у Будимпешти.

Пошто сте Ви у свом говору држаном у седници угарског сабора од 16. (28.) фебруара о. г. погазили свој програм, којим сте обележили, да ћете интересе народности чувати и бранити, и пошто сте захтев Ваших бирача Срба да устанете против владиних црквено политичких предлога, који газе наше верске и народносне интересе, одбили, то Вам ми, Ваши бирачи Срби, овим издајемо нашу неповереницу и позивамо Вас, да положите Ваш мандат.

Нови Сад, 18. фебруара 1894.

(Долаве потписи.*)

*) Потписивање траје.

Трговина.

Нови Сад, 19. фебр. Пшеница прве каквоће 7 ф. 10 н. Пшеница средња 6 ф. 60—80 н. Пшеница лакша роба 6 ф. 50 н. Наполица 6 ф. 20 н. Јечам 5 ф. 40 до 50 н. Зоб 6 фор. 70—80 нов. Нови у зрну кукуруз 4 фор. 30 нов. Маст 48 фор. Сланина сува 50 ф., дебела паљена 54 ф. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	43 н.
„ средњи	40 н.
„ лаки	36 н.

Све од 1 килограма.

Теоци	6—18 ф.	по комаду.
Јагњци	—·— ф.	по пару.
Овци	7—12 ф.	„

Стање воде под Новим Садом.

18. фебруара било је 0·31 мет. а 19. фебруара је било 0·29 мет.

*

Штајнбрух. Извештај са свињског трга од 23 феб. до 2. марта по рим. од трговца г. Косте Брашована.

Тенденција у трговини слаба.

Недељне просечне цене: Мађарска сортирана роба 320—380 кила тешки 53½—54 новч., 280 до 300 кила тешки 51—52 новч., матори преко 300 кила тешки 50—51 нов., сеоски (Bauernwaare) 49 до 50 н., српски 47—50½ н., од килограма, одрачунавајући 45 кила на живот по пару и 4% рабата.

Овд. штанд: од 23. феб. преостало 126.306 комада.

Дотерано: из унутрашњости	15834	„
„ Србије	2775	„
„ Влашке	290	„
Отерано: за будимпештански обрт (I—X. срез)	3864	„
за унутрашњост	1518	„
„ Беч	650	„
„ Аустријске државе	1491	„
„ Немачку	5769	„
„ друге земље	64	„
„ сапунџиницу	94	„
Остаје штанд	131755	комада.

*

Будимпешта. Недељни извештај комисионе трговине рогате марве и оваца Морица Бауера и сина.

Рогата марва. Вашар од 19. феб. (1.) марта. Догон: 2024 комада и то: 1296 ком. мађарских волова, 418 ком. мађар. крава, 269 ком. српских волова, — ком. српских крава, 33 ком. бивола, 68 ком. бикова, 291 ком. теглећих волова, накнадног догона нема.

Покрај великог догона, тенденција је остала непромењена.

Цене су биле оваке: Дебели волови, добре каквоће 28—31½ фор. Волови са паше боље каквоће 26—27 фор., лошије каквоће 23—25 ф. Српски волови —.— ф. Краве 25—30 ф. Бикови 22—29 фор. Биволи 17—20 фор. Све од мет. центе.

Овци. Вашар од 15. (27.) фебруара. Догоњено: 706 комада.

Вашар био живљи. Цене су остале непромењене.

Шкопци 13—18 фор. слабији 6—11 ф. по пару, изузимајући тежину 18—22 кгр. по — н. од киле на живот. Овце јагњенице 8—12 ф. по пару.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

од 18. фебр. (2.) марта.

Дукати — — — — — —	5 ф.	91 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф.	98 н.
Угарска златна рента — — —	118 ф.	— н.
Аустријска златна рента — —	120 ф.	25 н.
Угарска крунска рента — —	95 ф.	25 н.
Аустријска крунска рента — —	— ф.	— н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	61 ф.	— н.

Новије вести.

Бомба у угарском сабору. Велику узрујаност је изазвала у угарском сабору вест у четвртак, да је у ходнику нађена једна бомба, и то баш кад је текла расправа о грађанском браку. Ужас је у почетку био велики и нико се није смео приближити. Кад је великом пажњом бомба однесена полицији, ту се отворила и нашло, да је напуњена пилотином, која је била наквашена неком масном течношћу и неким киселинама. Кемијски је доказано, да бомба није могла прснути и квара начинити. Још се није пронашло, ко је исту метуо и зашто, и да ли је то неслана шала или озбиљна опомена за времена.

Линдер и његови бирачи. На позив бирача, који су дали Линдеру мандат за угарски сабор, да положи тај мандат, јер се обрукао у ствари оних 5000 фор. што је примио од Герасима Петровића за владичанство, одговорио је Линдер, да неће да положи мандата, јер је дужан да га одржи, да се опере, те да докаже да је невин и да тако скине сумњу и са сабора, чији је члан.

Оставка Гледстонова. Из Лондона поново јављају, да ће Гледстон заиста поднети оставку и да ће о тој оставци сутра (у понедељак) званично јављено бити, а краљица да ће поверити председништво министарства лорду Розберију. У исти мах јављају, да су радикали у доњој кући одлучно томе противни, да један члан горње куће, а такав је и лорд Розбери, дође на чело министарству.

Здравље ђенерала Гурка. Цар је дозволио ђенералу Гурку неограничено одсуство, које ће да употреби на своје опорављање. Ђенерал ће тога ради ових дана да отпутује у јужну Француску. По повратку свом у Варшаву, опет ће своје досадашње звање да заузме и отправља.

Забрањивање радикалних листова у Београду. Николајевићева влада се све већма показује „толерантном". Полиција је забранила 38. број „Одјека", а дан пре тога „Дневни Лист". За два дана — не ће ли то бити мало сувише? — пита један радикални лист.

Уредништву нашег листа стигло је на приказ:

Вртарски гласник. Лист за воћарство, виноградарство, повртарство, цветарство, пољопривреду, домазлук и разне политехничке новине. Бр. 1. Уредник Јован К. Борјановић. Излази у Новом Саду 4 пута годишње и то свака 3 месеца по један број. Цена 40 новчића за год. Власник и издавач: Вртарски завод Борјановића и комп. у Новом Саду.

Дописница уредништва.

Анки Јилек у Срем. Карловци. Ваша ствар са г. М. Р. посве је личне природе и с тога је не можемо ни као приложено примити. Изволите се обратити редовном суду или његовој конзисторији, па шат се тако помогнете; а ми такве ствари не можемо у „Застави" расправљати. Ако Вам је свакако до јавности стало, то би виши успеха имали, када би је „Вршачки Гласник" изнео.

Јавна благодарност.

Свима познаницима и пријатељима, који су нашег прерано преминулог синчића

САВУ

данас до ладног гроба отпратили и тиме нам тугу у неколико ублажили, изричемо усрдну благодарност.

У Н. Саду 20. фебруара 1894.

Ожалошћени родитељи:

Шандор и Софија Тапавица.

ОГЛАСИ.

СЕМЕНАРСКА ОБЈАВА.

Част ми је до знања ставити како мојим пошт. муштеријама, тако и осталој п. п., да сам снабдевен за наступајуће пролеће пољоделским и баштенским семењем и продајем на велико и на мало:

Ланьика (вике) на сложишту 100 мцт., цене писмом.

Детелине, Луцерка, Црвена ехпарзета и др. Траве за ливаде и пашњаке, као и остало пољоделско семење.

Семење од поврћа, баштено цвеће, воћа, украсног дрвећа и шибља за живу ограду.

Опширније, као и цене (врло умерене), даје се видети из мог илустрованог ценовника, који се сваком **на захтевање бесплатно** шаље

С поштовањем

Воин Јовановић,

2-2 трговац у Новом Саду.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

МИЛОША ПРОДАНОВИЋА

У СЕНТОМАШУ

потребује једног млађег помоћника. Ступити може одмах. 1—1

МАНУФАКТУРНА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА

ВЛАДИМИР С. КРЕЦУЛОВ

ТЕМЕРИН

потребује вештог спомоћника, који потпуно мађарски говори. Ступити може одмах. 1—3

ОВОГОДИШЊИ НОВОПАЗОВАЧКИ

ВЕЛИКИ МАРВЕНИ

ВАШАР

одржаваће се 21., 22. и 23. марта по римском календару.

Закупник:

1—3 **СТЕФАНОВИЋ.**

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

101 52

Одликован медаљом за оцене на светској изложби у Чикагу.

Власник: Сланко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Милан Поповић; Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.